

Лекція 13. Прагматизм.

Позитивізм

План

- 1. Прагматизм: представники, основні ідеї.**
- 2. Позитивізм: основні етапи розвитку, представники, основні ідеї.**

Література

1. **Грязнов А. Ф.** У истоков прагматизма // Вопр. философии. – 1996. – №12.
2. **Джеймс У.** Введение в философию // Джеймс У. Введение в философию. Рассел Б. Проблемы философии. – М., 2000. – С. 3 - 152.
3. **Джеймс У.** Воля к вере и другие очерки популярной философии // Джеймс У. Воля к вере. – М., 1997. – С.3-206.
4. **Джеймс У.** Многообразие религиозного опыта. – М., 1992.
5. **Джеймс У.** Прагматизм. – К., 1995.
6. **Джеймс У.** Прагматизм. Новое название для некоторых старых методов мышления // Джеймс У. Воля к вере. – М., 1997. – С.207-324.
7. **Джеймс У.** Что такое прагматизм // Вестн. Москов. ун-та. – Сер. фил. – 1993. – №3.
8. **Зотов А. Ф. Мельвиль Ю. К.** Западная философия XX века. Учебное пособие. – М., 1998.
9. **Мельвиль Ю. К.** Как сделать наши идеи ясными // Мельвиль Ю.К. Пути буржуазной философии XX в. – М., 1983.
10. **Мельвиль Ю.К.** Чарльз Пирс и прагматизм. – М., 1968.
11. **Пирс Ч.** Логические основания теории знаков. – СПб., 2000.
12. **Пирс Ч.** Начала прагматизма. – СПб., 2000.
13. **Пирс Ч. С.** Как сделать наши идеи ясными // Вопр. философии. – 1996. – №12.
14. **Пирс Ч. С.** Начала прагматизма. – СПб., 2000. – С. 5 - 287.

Прагматизм

- суб'єктивно-ідеалістичний напрям у сучасній філософії
- - доктрина, світогляд, що ставить усе знання у пряме відношення до життя та дії;
- - прагматизм судить про значення ідей, суджень, гіпотез, теорій і систем відповідно до їхньої здатності задовольнити людські потреби та інтереси у соціальний спосіб;
- це напівофіційна ідеологія американського способу життя та світогляду типового американця

Прагматик

— послідовник, прихильник прагматизму як філософської системи. В побутовому сенсі, це людина, яка все робить тільки з точки зору доцільності, вигоди, та якій не притаманні бездумні витівки.

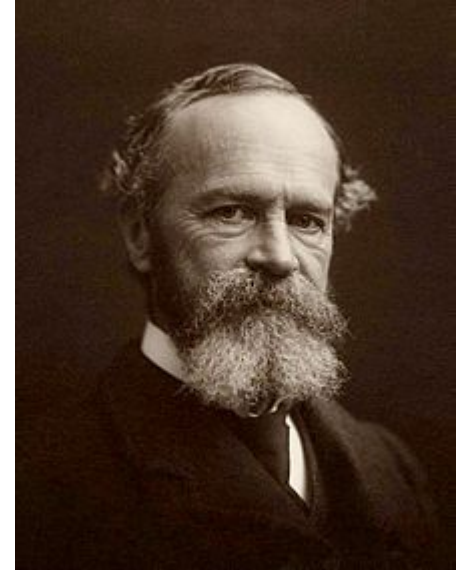
Чарльз Сандерс Пірс

Уїльям Джеймс

William James

американський філософ, психолог,
один із засновників прагматизму

Дата народження:	11 січня 1842
Місце народження:	Нью-Йорк, США
Дата смерті:	26 серпня 1910 (68 лет)
місце смерті:	Чокоруа, округ Кэрролл (Нью-Гэмпшир) , США
країна:	США

Джон Дьюї

John Dewey

Дата народження:

20 жовтня 1859

Місце народження:

Берлінгтон (Вермонт)

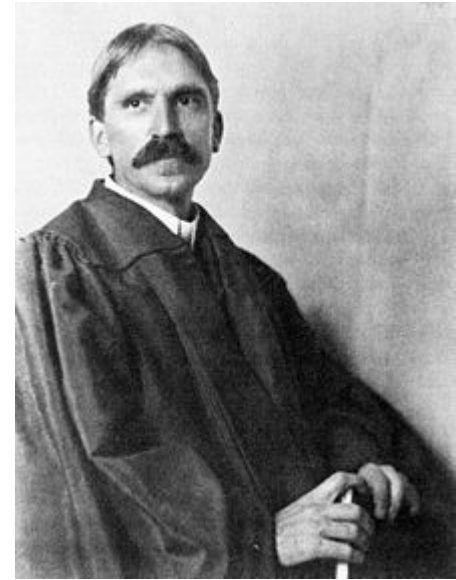
Дата смерті:

1 червня 1952 (92 года)

Місце смерті: Нью-Йорк

Країна: США

Наукові інтереси: прагматизм

Основні ідеї прагматизму:

- 1) вивчати і робити лише те, що дає практичний результат;
- 2) істина - це те, що приносить прибуток або дає душевний комфорт;
- 3) кожна людина для досягнення своєї мети, може використовувати будь-які доступні їй правові засоби;
- 4) пропагує культ індивідуалізму;
- 5) виступає проти революції;
- 6) пропагує поступові, часткові реформи;
- 7) заперечує значення загальної теорії при вирішенні будь-якої конкретної проблеми, оскільки завжди існує оригінальне вирішення цієї проблеми;
- 8) будь-яка соціальна проблема - це тимчасовий період, фаза, яка безперервно росте у соціальному досвіді.

У працях У. Джемса та Дж. Дьюї

- прагматизм формулюється як метод вирішення філософських дебатів шляхом порівняння “практичних наслідків”, які випливають з тієї чи іншої теорії та як теорія істини.

Суб’єктивне розуміння практики та істини призводить прагматизм до визначення поняття (ідеї) як “інструмента” дії (Дьюї), а пізнання - як сукупності суб’єктивних істин. Під практичною корисністю прагматизм розуміє те, що задовольняє суб’єктивні інтереси індивіда.

Об’єктивна реальність ототожнюється у прагматизмі з досвідом, а розділення суб’єкта і об’єкта пізнання здійснюється лише всередині досвіду.

- Прагматизм розглядає пізнання, як пристосування людини до мінливого середовища.
- Пізнання – тлумачення дослідження як засобу трансформації неконтрольованої ситуації в контрольовану.
- Мислення вносить чіткість і гармонію в ситуацію, в якій панували не чіткість і сумнів. (інструменталізм, Дьюї)

Позитивізм

- це напрям у філософії, представники якого вважали, що філософія не повинна займатися метафізичними проблемами, а повинна займатися мовою науки та розвитком наукового знання.

- напрям в філософії, відповідно до якого позитивне знання може бути отримане як результат суто наукового (а не філософського) пізнання.

Позитивізм відмовляється від філософії («метафізики») як пізнавальної діяльності.

Основні ідеї позитивізму:

- 1) філософія повинна здійснювати синтез та аналіз знань, отриманих в позитивних, точних науках;
- 2) єдиним джерелом знань є емпіричні науки;
- 3) розвиток наукового знання полягає у висуванні сміливих гіпотез та їх спростування;
- 4) будь-яке знання має гіпотетичний характер;
- 5) основним завданням філософії виступає відділення наукового знання від ненаукового;
- 6) для цього необхідні два методи:
  - а) верифікації, тобто підтвердження теорії фактами (демаркаційна лінія, що відмежовує наукове знання від усякого іншого (релігійного, містичного, етичного));
  - б) фальсифікації, тобто спростування теорії фактами.

До сильних сторін позитивізму потрібно віднести:

- 1) вимога суворості, чіткості, ясності знання мови;
- 2) розробка найскладніших проблем математики, формальної логіки, де заслуги неопозитивістів очевидні та загальноновизнані;
- 3) прагнення піддати суворому логічному аналізу ту мову і те знання, які традиційно вважалися гуманітарними. Прагнення математизувати, формалізувати деякі області гуманітарних наук, наук про людину і суспільство.

До слабких сторін позитивізму потрібно віднести:

- 1) зведення філософії до логічного аналізу мови науки;
- 2) ігнорування відбивної природи знання;
- 3) концентрація уваги на логіко-лінгвістичному аналізі готового знання (цього недоліку прагнуть уникнути постпозитивісти);
- 4) абсолютизація "атомізму", плюральності, дискретності мови і світу.

Головні етапи позитивізму

1. Перший позитивізм. Зародження позитивізму як реакція на кризу натурфілософії в перших десятиліттях XIX ст.

Представники та проблематика:

- Огюст Конт (1798-1857). Програма «позитивної філософії».

Предмет науки і предмет «позитивної філософії». Класифікація наук. Закон трьох стадій розвитку суспільства Огюста Конта. Соціальна філософія і соціологія як позитивні науки. Розмежування наукових знань і ненаукових (критерії науковості знань).

- Джон Стюарт Міль (1806-1873) - методологія позитивного дослідження.

- Герберт Спенсер (1820-1903) - теорія пізнання. Закони зміни соціальних систем. Історична типологія суспільств.

Другий позитивізм (емпіріокритицизм).

- Радикальний емпіризм Ернста Маха (1836-1916).

Криза в фізиці. Ідея анігіляції речовини. Концепція пізнання Ернста Маха. Відношення між фізичним і психічним; «комбінації елементів світу».

Тлумачення понять як символів для позначення комплексів відчуттів. Принцип «економії мислення». Пізнання як описування феноменів.

- Ідеї «критики чистого досвіду» Ріхарда Авенаріуса (1843-1896). Психологізм. Досвід – не відображення зовнішнього світу, а внутрішній зміст свідомості, потік відчуттів.

- Конвенціоналізм Анрі Пуанкаре (1854-1912).

Тлумачення наукового знання не як відображення дійсності, а як продукту домовленості, певної моделі, якій щось може відповідати в дійсності.

ГРЕТИ ПОЗИТИВІЗМ

(НЕОПОЗИТИВІЗМ).

Поняття аналітичної філософії. **Готліб Фреге (1848-1925) і Бертран Рассел (1872-1970):** «глибинний» аналіз мови. Логічний атомізм Бертрана Рассела: речення природної мови як вихідні елементи аналізу.

Людвіг Вітгенштейн (1889-1951): філософія як аналіз різних способів вираження дійсності (наука, мистецтво, містичне споглядання).

- Продовження традицій аналізу в логічному позитивізмі **«Віденського гуртка» (Моріц Шлік (1882-1936) та Рудольф Карнап (1891-1970)).**

Онтологізація логіки. Структура наукових знань. Протокольні речення та їхня верифікація.

-**«Лінгвістичний поворот»** у західній філософії: трансформація філософських проблем у сферу аналізу мовних засобів і виразів. Філософія аналізу П. Стросона, Х. Патнема, Д. Девідсона, Дж. Серла, А. Данто, Т. Нейгла, Б. Уільямса, Б. Страуда, Г. Бейкера, П. Хокера

Четвертий позитивізм (постпозитивізм)

Проблематика: Філософія науки. Проблема методологічного ідеалу і критеріїв науковості знань. Аналіз мови науки в неопозитивізмі.

- *Критичний раціоналізм Карла Поппера (1902-1994)*. Критика індуктивної моделі розвитку наукового знання.

- *Логіцизм, історицизм, анархізм в аналізі історії*

та методології розвитку наукових знань (Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд). Проблеми структури наукового знання, неявних знань, наукової раціональності, зв'язку історії науки і філософії науки.

Тест 13

1. В якому напрямку філософії вважають, що Істина - це те, що приносить прибуток або дає душевний комфорт?
2. Який філософ давав тлумачення наукового знання не як відображення дійсності, а як **продукту домовленості**, певної моделі, якій щось може відповідати в дійсності?
3. Роки життя Джона Дьюї ?
4. Для якого напрямку філософії характерно зведення філософії до логічного аналізу мови науки?
5. Як називають людину, яка все робить тільки з точки зору доцільності, вигоди, та якій не притаманні бездумні витівки?